

JOANNA GLATZ

(Szczecin, Archiwum Państwowe w Szczecinie)

Z DOŚWIADCZEŃ RETROKONWERSJI ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W SZCZECINIE

Słowa kluczowe: retrokonwersja, tradycyjne pomoce archiwalne, elektroniczne bazy i systemy

Historia Archiwum Państwowego w Szczecinie i jego zasobu¹ jest długa i zróżnicowana. Archiwum szczecińskie posiada materiały archiwalne wytworzone przez państwo pomorskie, pomorską administrację Szwecji, Brandenburgii i Prus² oraz polskie władze Pomorza Zachodniego od 1945 r. Obecna siedziba szczecińskiego archiwum mieści się w byłym pruskim archiwum przy ulicy św. Wojciecha³, w budynku sprzed ponad 100 lat, zaprojektowanym specjalnie z przeznaczeniem na archiwum. W dniu 1 sierpnia 1945 r. archiwum szczecińskie zostało przejęte przez polskich archiwistów⁴. Cezura 1945 r. odgrywa ogromną

¹ Zob. szerzej: *Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik*, red. H. Lesiński, Warszawa 1964; *Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik po zasobie archiwalnym. Akta do 1945 roku*, oprac. zbior. R. Gaziński, P. Gut, M. Szukała, Warszawa–Szczecin 2002.

² Początki historycznego archiwum na tych ziemiach wiążą się z dziejami Księstwa Pomorskiego, które uformowało się w początkach XII w., a rozpadło w połowie w XVII w. Historyczne archiwum istniało także na Pomorzu w okresie panowania szwedzkiego i brandenburskiego. Stało się profesjonalną placówką w okresie pruskim (początki XVIII w., do 1945 r.), dziedzicząc wcześniejsze zbiory.

³ Archiwum w Szczecinie formalnie utworzono w 1831 r. z siedzibą w byłym zamku książęcym (współcześnie Zamek Książąt Pomorskich). W 1900 r. pruskie władze centralne w związku z brakami lokalowymi sfinansowały budowę nowego gmachu, w którym do dzisiaj archiwum ma swoją główną siedzibę.

⁴ Kiedy w sierpniu 1945 r. władze polskie objęły budynek niemieckiego *Staatsarchiv Stettin*, w jego magazynach znajdowało się jedynie ok. 1,5 tys. m.b. akt, z liczących przed wojną ok. 8 tys. m.b. archiwaliów, rozśrodkowanych w kilkunastu miejscowościach na Pomorzu Zachodnim w celu uchronienia zbiorów. Archiwiści stanęli przed trudnym zadaniem scalenia rozproszonego zasobu. Zgodnie z przeprowadzonym na koniec 1950 r. skontrum, zasób liczył wówczas ponad 4 tys. m.b. akt, co było rezultatem procesu scalenia rozproszonego zasobu, jak i pozyskania nowych archiwaliów ze zlikwidowanych niemieckich urzędów. Część dawnego zasobu nie powróciła jednak do magazynów, stając się podstawą utworzenia po wojnie *Landesarchiv* w Greifswaldzie, część archiwaliów zaginęła.

rolę, co ma odzwierciedlenie w strukturze akt oraz dziejach samej placówki archiwalnej. Na kształtowanie się szczecińskiego zasobu w ostatnich dekadach miały wpływ różne czynniki⁵.

Zasób Archiwum Państwowego w Szczecinie⁶ na koniec 2016 r. wyniósł zgodnie z ewidencją ponad 12 km akt (12 021 m.b.) składających się z ponad miliona jednostek archiwalnych (1 072 293 j.a.), które tworzyły 2339 zespołów archiwalnych, w tym w centrali w Szczecinie — 883 768 j.a. (1697 zespołów), co stanowiło 10 438,78 m.b., w oddziale w Stargardzie — 102 042 j.a. (326 zespołów), co stanowiło 734,38 m.b., w oddziale w Międzyzdrojach — 86 483 j.a. (316 zespołów), co stanowiło 847,59 m.b. Na koniec 2016 r. całkowicie opracowana część zasobu liczyła 1865 zespołów, obejmujących 7913,33 m.b. (788 609 j.a.).

W szczecińskim archiwum ręcznie sporządzane inwentarze kartkowe, pisane na maszynie inwentarze książkowe, setki, tysiące skrupulatnie i mozolnie przy-

W 1951 r. po raz pierwszy w powojennym okresie do zasobu trafiły akta wytworzone przez polskie instytucje. Zasób szczecińskiego archiwum można podzielić zasadniczo na materiały wytworzone do 1945 r. oraz po tym okresie, wraz z powstaniem polskiej państwowości na terenie Pomorza Zachodniego po drugiej wojnie światowej.

⁵ Zob. szerzej: J. Glatz, *O zasobie Archiwum Państwowego w Szczecinie w latach 1945–2015*, „Szczeciński Informator Archiwalny” 2016, nr 25, s. 127–157; omówiono tam czynniki mające wpływ na kształtowanie się zasobu szczecińskiego archiwum w latach 1945–2015 oraz ich podłoże, a także przedstawiono statystyczne dane (tabele) dotyczące wielkości przechowywanego zasobu, wielkości opracowanego zasobu, ilości jednostek nadzorowanych, informacje dotyczące liczby przeprowadzonych kwerend oraz użytkowników w pracowniach naukowych w latach 1945–2015; por. A. Jabłońska, *Archiwum Państwowe w Szczecinie w liczbach 1945–2005* [w:] *Mundus archii mundus memoriae*, red. M. Frankel, Szczecin 2007.

⁶ Obecnie materiały wytworzone po 1945 r. przekroczyły swoją liczbą zasób przedwojenny. Wiąże się to z naturalnym i ciągłym napływem akt oraz ich masowością na przedpolu archiwalnym. Wśród materiałów archiwalnych wytworzonych do 1945 r. dominują akta administracji ogólnej, instytucji wymiaru sprawiedliwości, administracji specjalnej, wyznaniowe, akta urzędów stanu cywilnego. Akta administracji tego okresu są liczniejsze niż akta polskie, podobnie jak instytucji wymiaru sprawiedliwości. Proporcje te zostaną w przyszłości zmienione w wyniku napływu akt z polskich urzędów, sądów i prokuratur. Dla okresu 1945–1990 wyróżniają się natomiast najliczniej akta instytucji gospodarczych (akta przedsiębiorstw są reprezentowane natomiast szczątkowo dla okresu przed 1945 r.), następnie administracji ogólnej, administracji specjalnej, akta partii politycznych, instytucji wymiaru sprawiedliwości, akta spółdzielczości. Odzwierciedlają panujący ustroj społeczno-gospodarczy Polski tych lat i nadzór archiwum nad ówczesnymi państwowymi jednostkami organizacyjnymi. W wyniku przemian polityczno-gospodarczych w Polsce po 1989 r. do zasobu przejmowane były liczne akta likwidowanych przedsiębiorstw państwowych czy akta partyjne. Zob. szerzej: J. Glatz, *O zasobie Archiwum Państwowego w Szczecinie...*, s. 148–150. Podobnie było w przypadku reform administracyjnych w Polsce w latach 1972–1975, kiedy w wyniku likwidacji powiatów przejmowano akta instytucji szczebla powiatowego oraz w przypadku likwidacji zrzeszeń i zjednoczeń na początku lat osiemdziesiątych. Szybki przebieg likwidacji instytucji i brak następcy prawnego spowodował znaczny napływ do archiwum dokumentacji (w różnym stopniu uporządkowania) po tych podmiotach. Warto także podkreślić, iż o nadzorze nad przedpołem archiwalnym, znanym w dzisiejszym kształcie, możemy mówić właściwie od połowy lat 80. XX w. i po wprowadzeniu ustawy archiwalnej z 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Przed tym okresem do archiwum trafiały np. akta często nieuporządkowane.

gotowanych pomocy i opisów archiwalnych bez zastosowania technik komputerowych były przez długi czas niezawodnie tworzone i wykorzystywane przez polskich archiwistów po drugiej wojnie światowej. Od początku lat 90. XX w. do archiwów wkraczają komputery, a kilka lat później znajdują zastosowanie komputerowe bazy danych. W listopadzie 2017 r. w całej sieci archiwów państwowych wdrożono Zintegrowany System Informacji Archiwalnej⁷. W szczecińskim archiwum system ten został wdrożony w czerwcu 2016 r.⁸ Dbalność o jakość udostępnianej użytkownikom w sieci informacji o zasobie, biorąc pod uwagę jej ogrom, staje się dziś zadaniem niełatwym, lecz ważnym i potrzebnym.

Retrokonwersja pomocy archiwalnych to nic innego, jak przeniesienie⁹ informacji z tradycyjnych papierowych inwentarzy do wersji elektronicznej. Pomoce archiwalne (ewidencyjne i informacyjne) w postaci inwentarzy, katalogów, skorowidzów, przewodników były od zawsze niezbędne w codziennej pracy archiwistów, pozwalały orientować się w stanie posiadanego zasobu oraz ułatwiały jego zarządzanie. Obecnie w archiwach stosuje się elektroniczne bazy danych i systemy, do których przenosi się posiadane dotychczas papierowe pomoce archiwalne. Celem niniejszego artykułu jest ukazanie procesu retrokonwersji z perspektywy kilkunastoletnich doświadczeń Archiwum Państwowego w Szczecinie.

Pierwsze komputery pojawiły się w szczecińskim archiwum z początkiem lat 90. XX w., natomiast elektroniczne bazy danych¹⁰ służące do ewidencjonowania, inwentaryzowania i opracowania zasobu w latach 1997–2000. Pojawienie się baz wywoływało początkowo wśród archiwistów pewną dozę nieufności, szybko okazało się jednak, iż znacznie ułatwiają pracę przy inwentaryzowaniu i opracowaniu zasobu. Można było zrezygnować z ręcznie prowadzonej księgi nabytków, po której dziś zostały trzy tomy ksiąg. Powoli odchodzono też od pracy na kartach dziewięciopolowych (choć jeszcze do niedawna miały one swoich zwolenników). Inwentarze, spisy, raporty w postaci wydruków z baz danych stały się codziennością. Dość szybko zaczęły pojawiać się jednak pytania, co należy zrobić ze sporządzonymi dawniej w postaci papierowej maszynopisami inwen-

⁷ W listopadzie 2017 r. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych zakończyła wprowadzanie w całej sieci archiwów państwowych Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA), za pomocą którego opisy zespołów/zbiorów, jednostek oraz skany materiałów archiwalnych udostępniane są w Internecie w serwisie SzukajwArchiwach (SwA).

⁸ Dane z baz SEZAM oraz IZA zostały zmgrowane do systemu ZoSIA, który połączył funkcje obu tych baz w jeden system. Proces ten wymagał kompleksowej weryfikacji spójności i poprawności danych w Archiwum Państwowym w Szczecinie przed ich migracją do systemu, a zmianie poddano np. ponad 200 tys. numerów serii i podserii w zespołach.

⁹ Polegające głównie na mechanicznym i pracochłonnym przepisaniu inwentarzy papierowych; może odbywać się niekiedy z zastosowaniem narzędzi i programów komputerowych.

¹⁰ Bazy danych SEZAM (baza służąca do ewidencji zasobu na poziomie opisów zespołów, nabytków, ubytków, przesunięć międzyzespołowych), IZA (baza służąca do inwentaryzacji i opracowania na poziomie opisów jednostek).

tarzy, inwentarzami kartkowymi, inwentarzami roboczymi, spisami. Z jednej strony papierowe inwentarze książkowe, jak podkreślają archiwiści, stanowiły i będą stanowić, rzetelne i bogate źródło informacji o zespołach archiwalnych, a z drugiej, skoro wkroczyliśmy w erę informatyzacji, należałoby dążyć do tego, by wszystkie opisy zespołów i jednostek miały wersję elektroniczną i znajdowały się w jednej bazie. Jest to jednak proces pracochłonny i niekiedy bardzo złożony. Wymaga przeprowadzenia skontrum, uwzględnienia ewentualnych braków, weryfikacji ewidencji, każdorazowo aktualizacji środków ewidencyjnych. Jest to zadanie szczególnie trudne w przypadku zespołów opracowanych 20, 30 czy 40 lat temu. W latach 1995–1997 w szczecińskim archiwum przeprowadzono kompleksowe skontrum całego zasobu.

Prace, które można by utożsamiać z pojęciem „retrokonwersja”, sięgają w Archiwum Państwowym w Szczecinie właściwie 2000 r. Od tego mniej więcej roku zaczęto stopniowo przenosić do bazy danych (IZA) inwentarze zespołów akt opracowanych w latach 60., 70. i 80. XX w. Czynności te poprzedzane były skontrum zespołu, które ujawniało niekiedy potrzebę wprowadzenia w inwentarzach korekt i uzupełnień informacji o dopływach. Prace te powiązane były z rocznymi planami skontrum wykonywanymi w archiwum. Do retrokonwersji typowane były w pierwszej kolejności zespoły opracowane, których akta były kluczowe dla zasobu i najczęściej wykorzystywane przez użytkowników, zarówno z okresu przed 1945 r., jak i po tym roku. I tak np. opracowany w 1993 r. inwentarz zespołu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie wprowadzono do bazy w 2006 r., a w inwentarzu połączono wszystkie akcesje w całość zgodnie ze wskazówkami metodycznymi dotyczącymi opracowania akt terenowych organów władzy i administracji państwowej stopnia wojewódzkiego. Sukcesywne i bieżące prace związane z retrokonwersją inwentarzy przypadają w szczecińskim archiwum głównie na ostatnią dekadę, kiedy starano się dążyć do tego, by posiadane opisy jednostek znalazły się w dostępnych bazach, łącznie z dopływami do nich. Zintensyfikowano przy tym wprowadzanie do bazy (IZA) inwentarzy zespołów akt pomieckich wytworzonych do 1945 r. W latach 2012–2013, przy zaangażowaniu blisko 10 osób i po uprzednim wykonaniu skontrum, przeniesiono do wersji elektronicznej inwentarze książkowe zespołów akt podworskich, spuścizn naukowych, akt wydziałów powiatowych, starostw, akt miejskich, co stanowiło ok. 13 tys. j.a. i 50 zespołów. W latach 2012–2015 podjęto i przeprowadzono planową pracę wpisywania do bazy ok. 22 tys. opisów jednostek archiwalnych akt Rejencji Szczecińskiej. Należy także podkreślić, iż retrokonwersja była często naturalnym elementem procesu opracowania, a realizowano ją w celu osiągnięcia jak najlepszej jakości opisów archiwalnych oraz by nie powtarzać pewnych czynności. Występowało to w przypadku takich kluczowych zespołów z zasobu szczecińskiego archiwum, jak m.in. Akta miasta Szczecina (wraz z Aktami Nadzoru Budow-

lanego) czy Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Szczecinie. Na lata 2013–2017 zaplanowano dla przykładu opracowanie ponad 9 tys. j.a. Sądu Nadwornego Księstwa Szczecińskiego w Stargardzie Szczecińskim.

Współcześnie do Archiwum Państwowego w Szczecinie napływa rocznie średnio ok. 25 tys. j.a. (co stanowi 250 m.b.) z instytucji nadzorowanych¹¹. Są to zarówno dopływy do zespołów już opracowanych, jak i nieopracowanych, oraz nowe zespoły. W szczecińskim archiwum od blisko 10 lat miały zastosowanie importy spisów zdawczo-odbiorczych z wykorzystaniem dostępnych narzędzi i programów komputerowych. Dane początkowo przenoszono do bazy danych (IZA)¹², a obecnie importowane są one do systemu (ZoSIA). W bieżącym roku do archiwum przejęto blisko 50 tys. j.a., których opisy umieszczono w systemie ZoSIA. Nie we wszystkich przypadkach zastosowanie ma jednak technika importu, a dane uzupełniane są tradycyjnie. Przenoszone lub wprowadzane dane wymagają weryfikacji ich poprawności, a także usystematyzowania na poziomie serii i podserii w zespole. Zespół szczecińskiego archiwum coraz częściej wzbogaca się także o cenne nabytki z niepaństwowego zasobu archiwalnego, które przejmowane są zazwyczaj z częściową ewidencją lub bez spisów. Inwentaryzacja takich zespołów staje się priorytetem.

W planie retrokonwersji przyjętym przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych na 2017 r. szczecińskie archiwum wytypowało ponad 42 tys. j.a., w tym ponad 18 tys. polskojęzycznych i blisko 24 tys. niemieckojęzycznych. Przyjęta liczba jednostek posiadających jedynie wersję papierową, które należało przenieść w pierwszej kolejności do systemu, stanowiła w 2016 r. około 4 proc. całości zasobu archiwum. Akta wspomnianego wcześniej zespołu Rejencji Szczecińskiej są doskonałym przykładem tego, jak w ciągu lat zmieniała się forma pomocy ewidencyjnej — od ręcznie sporządzonego inwentarza kartkowego, przez późniejszy maszynopis inwentarza, aż po wydruk po przeniesieniu inwentarza do wersji elektronicznej (w latach 2012–2015 wprowadzono ponad 22 tys. j.a. do bazy IZA, kolejne 11 tys. j.a. wprowadzono do systemu ZoSIA w ramach programu retrokonwersji na 2017 r.).

Przedwojenna historia szczecińskiego archiwum i jego powojenne dzieje pokazują doskonale, iż praca archiwistów jest często dziełem i kontynuacją wielu pokoleń. Tak, jak to było w przypadku polskich archiwistów korzystających po drugiej wojnie światowej z ocalałych inwentarzy niemieckich¹³, tak współcze-

¹¹ Zgodnie ze sprawozdaniem statystycznym KN-1 Archiwum Państwowego w Szczecinie za 2016 r. na przedpolu archiwalnym znajduje się ok. 20 tys. m.b. materiałów archiwalnych.

¹² Operacje masowe wykonywane były w tabelach bazy (IZA) z poziomu administratora lokalnego, jednak wiele spisów tradycyjnie przepisywano i wprowadzano do bazy.

¹³ Cyt za: *Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik...*, s. 20: „Pierwszy okres pracy archiwistów polskich trwający do r. 1950 r. poza zabezpieczeniem i przejmowaniem akt, wypełniony był rekonstrukcją i przeprowadzeniem skontrum z ocalałymi inwentarzami i reper-

śnie praca nasza jest kontynuacją aktywności kolegów, którzy nie mieli wsparcia komputerów, baz danych i systemów. Zmieniają się narzędzia, ale cele archiwów pozostają bez zmian.

Bolesław Tuhan Taurogiński, pierwszy powojenny polski dyrektor Archiwum Państwowego w Szczecinie (1945–1949) w trakcie pracy nad aktami, źródło: Archiwum Państwowe w Szczecinie

W codziennej pracy archiwisty z archiwaliaми od lat ważne są wszystkie etapy związane z właściwym pozyskiwaniem materiałów, ich przechowywaniem, ewidencjonowaniem, inwentaryzacją i opracowaniem, zabezpieczaniem i konserwacją, a wreszcie udostępnianiem. W 1946 r. szczecińskie archiwum odwiedziły cztery osoby, jak odnotowały ów fakt zachowane sprawozdania, a dziś pracownie naukowe w Szczecinie i oddziały zamiejscowe odwiedza ponad 2 tys. użytkowników rocznie. W szczecińskim archiwum znajdują się obecnie także pracownie: digitalizacyjna, mikrofilmowa oraz konserwacji wła-

toriami. Równoległe do tych prac rozpoczęto prace porządkowe i inwentaryzacyjne, szczególnie w przypadkach, gdy brak było inwentarzy poniemieckich oraz w stosunku do dopływów powojennych. [...] W latach 1950–1954 przeprowadzono skontrum całego zasobu archiwalnego, co pozwoliło zorientować się szczegółowo w stratach wojennych archiwum oraz w stanie ilościowym poszczególnych zespołów. W tym samym czasie zinwentaryzowane zostały najcenniejsze zespoły, które nie miały inwentarzy, wśród nich archiwa książęce, kapitałne, dokumenty pergaminowe, rękopisy i spuścizny”.

ściwej. Współcześnie w archiwach państwowych z powodzeniem przenosi się archiwalia do postaci cyfrowej, a ich skany, będące również kopią zabezpieczającą, coraz szerzej udostępnia się w Internecie (jednym z warunków jest m.in. prawidłowe nazewnictwo plików¹⁴). W pracowni własnej szczecińskiego archiwum od wielu lat kontynuowana jest m.in. digitalizacja akt Urzędów Stanu Cywilnego, które niezmiennie znajdują się w kręgu zainteresowania badaczy. Archiwum Państwowe w Szczecinie uczestniczy także w programach digitalizacji własnego zasobu. W trakcie digitalizacji czy mikrofilmowania wychwytywane są niekiedy błędy, jak choćby pomyłki w paginacji. Planowej digitalizacji poddawane są zespoły opracowane, które muszą być do tego odpowiednio przygotowane. Na przyszły sukces związany z coraz szerszym udostępnianiem przez archiwum użytkownikom kopii cyfrowych musi się składać racjonalna praca wielu archiwistów na wszystkich płaszczyznach od podstaw, z uwzględnieniem zarówno doświadczeń już wypracowanych, jak i współczesnej wymiany informacji między archiwami. Archiwa z powodzeniem już dziś łączą przeszłość z nowoczesnością, przechowując w swych murach pamięć dla przyszłych pokoleń.

Bibliografia

- Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik po zasobie archiwalnym. Akta do 1945 roku*, oprac. zbior. R. Gaziński, P. Gut, M. Szukała, Warszawa–Szczecin 2002.
- Glatz J., *O zasobie Archiwum Państwowego w Szczecinie w latach 1945–2015*, „Szczeciński Informator Archiwalny” 2016, nr 25, s. 127–157.
- Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik*, red. H. Lesiński, Warszawa 1964.
- Jabłońska A., *Archiwum Państwowe w Szczecinie w liczbach 1945–2005* [w:] *Mundus archii mundus memoriae*, red. M. Frankel, Szczecin 2007.

Keywords: retroconversion, traditional finding aids, electronic databases and systems

Mots-clés : conversion rétroactive, instruments de recherche, systèmes et bases électroniques

Ключевые слова: ретроконверсия, традиционные архивные инструменты, электронные базы и системы

Joanna Glatz, *From The Experiences of the Retroconversion in the State Archive in Szczecin*. The article provides an outline of the retroconversion efforts in the State Archive in Szczecin over the course of more than a dozen years. In the early 1990s, the Archive acquired its first computers. In the late 20th century, the Szczecin Archive began to utilise electronic databases, and 2016 saw the

¹⁴ Zgodnie z Zarządzeniem nr 14 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 31 sierpnia 2015 r. w sprawie digitalizacji zasobu archiwalnego archiwów państwowych.

implementation of an integrated archival information system. Retroconverting paper finding aids into an electronic form is frequently laborious and demanding. This is definitive proof that the work we perform today is a continuation of generations of archival efforts.

Joanna Glatz, *Sur l'expérience de la conversion rétroactive dans des Archives d'État de Szczecin*. Les informations fournies décrivent le processus de conversion rétroactive en se référant à l'expérience des Archives d'État de Szczecin dans la perspective des dernières années. Au début des années 1990, les premiers ordinateurs sont apparus dans les archives. À la fin du siècle dernier, les archives de Szczecin ont commencé à utiliser et à se servir des bases de données électroniques. En 2016, un système intégré d'information sur les archives a été mis en place. La conversion rétroactive des instruments de recherche sous forme électronique exige souvent beaucoup de travail et se révèle très exigeante. Elle démontre toutefois parfaitement que notre travail actuel est une continuation du travail de nombreuses générations d'archivistes.

Йоанна Глятч, *Из опыта ретроконверсии Государственного архива в Щецине*. В представленной информации показан процесс ретроконверсии по отношению к опыту Государственного архива в Щецине с перспективы последних нескольких десятков лет. С началом девяностых лет XX в. в архиве появляются первые компьютеры. В конце прошлого века в щецинском архиве начали использовать и применять электронные базы данных, а в 2016 г. внедрили интегрированную систему архивной информации. Ретроконверсия бумажных архивных инструментов в электронный вид часто бывает трудоемким и сложным процессом. Но это идеально показывает то, что наша сегодняшняя работа — это продолжение работы архивистов многих поколений.